

Rokansaaresta Amerikkaan

Eero Sorila

Vaativattomassa savolaiskodissa syntynyt Hannele Ranta (os. Montonen) päätyi amerikkalaisen leskirouvan palatsimaiseen kotiin Floridaan. Nykyään hän asuu miehensä Jarin kanssa Astoriassa, Oregonin osavaltiossa. Tyynenvaltameren tuntumassa sijaitseva Astorian kaupunki liittyy läheisesti suomalaiseen siirtolaisuushistoriaan.

Puumavedeltä avautuu huikea näköala Saimaalle, joka on Suomen suurin järvi. Siinä on 5484 saarta, mutta Rokansaari poikkeaa kaikista muista, sillä se on Hannele Rannan synnyinpaikka, lapsuudenkoti kullan kallis. Vuonna 1954 syntynyt Hannele sai kasvaa luonnonläheisessä ympäristössä. Rokan saari kattaa yli tuhat hehtaaria, on noin kaksi kilometriä pitkä ja kilometrin leveä. Saarella on kymmenen pientä järveä.

Hannelen lapsuudessa saarella asui vain kolme perhettä ilman sähköä tai muita nykyajan mukavuuksia. Kaikki ruuanvalmistus tapahtui puilla lämmitetyssä hellassa ja uunissa. Suuri kakluuniuuni antoi tarpeeksi lämpöä perheelle kylmänä talvikautena.

Oregonin osavaltiossa vuonna 1811 perustetussa Astorian kaupungissa valmistui 40 vuotta ennen Hannelen syntymää upea talo korkealle mäen päälle. Tämä amerikkalainen koti siirtyi Jari ja Hannele Rannan omistukseen vuonna 1975, jonka viihtyisissä tiloissa Hannele muistelee elämänsä vaiheita ja vastaa mietiskellen kysymyksiini.

Minkälainen lapsuus sinulla oli?

Sain viettää onnelliset lapsuus- ja nuoruusvuodet hyvässä kodissa. Perheeseemme syntyi viimeisinä lapsina veljekset Pekka ja Olli. Heitä me neljä tyttöä hoidettiin, koska äidillä oli kädet täynnä työtä. Lehmät piti lypsää, siat, lampaat ja kanat hoitaa, huolehtia kasvimaasta ja valmistaa ruokaa kahdeksanhenkiselle perheelle. Lauantaisin me tytöt autoimme äitiä kodin siivoamisessa ja vuoropäivinä tiskasimme astioita.

Kesäisin juoksimme paljain jaloin ulkona ja leikimme noin 40 hehtaarin kokoisella omalla maatilalla. Rokansaarta ympäröi hiekkarannat. Kaikki opimme uimaan lapsena kuin itsensä. Savikuopasta kaivoimme meille mielui-

saa savea, josta muokkasimme leikkimukeja, lautasia ja maljakoita. Käpyjä yhteen liittämällä teimme monenlaisia eläimiä leikkeihimme. Kun lapsia ei tarvinnut enää työntää lastenvaunuissa, laskimme niillä jännittyneinä saaren mäkiä polkuja. Joululahjaksi saimme yhden vaatekappaleen, useasti sukat tai lapaset ja nukken. Joulukuun suuri tapahtuma meille lapsille. Jouluaamuna menimme kaikki hevosreellä joulukirkkoon Puumalaan. Sinne oli noin 10 kilometrin matka.

Kohtasiko perhettänne vaarat tai pelottavat tilanteet?

Yhtenä talvena, kun isä meni tavan mukaan kerran viikossa postia hakemaan, jää petti 300 metrin leveässä Lietsalmessa ja hän vajosi hyisevän kylmään veteen. Isä taisteli henkensä edestä ja selvisi kantavalle jäälle. Likomärkinä hän joutui kävelemään kovassa pakkasessa kahden kilometrin matkan kotiin. Silloin kuolema oli lähellä, mutta onneksi saimme pitää isän. Terveinä olimme, paitsi kerran jouduin käymään lääkärissä vatsataudin takia.

Muistuu myös mieleeni ukin kuolema. Ruumis pestiin ja laitettiin kotimme aitaan. Me lapset menimme sitä katsomaan, mutta emme pelänneet ollenkaan. Ukki oli ollut ahkera laulamaan virsiä.

Missä kävitte koulua?

Seitsemän vuotta kävimme saaresta käsin Rokansalon koulua. Sinne oli kotoa kymmenen kilometriä. Viikkopäivät asuimme Leskisen talossa lähempänä koulua. Ainoastaan Arja siskoni kävi kaksi vuotta oppikoulua. Minä menin talouskouluun Mikkeliin, jonne meiltä oli noin 70 kilometrin matka. Sain asua äitini siskon tyttären luona Mikkelissä vuoden kestävästi kouluaikaa. Pääsin heti talouskoulun käytyäni silloiseen Puumalan hienoimpaan Virran Hovi -ravintolaan kokin apulaiseksi. Kun kokki ei jostain syystä ilmestynytkään töihin, minut laitettiin kokin virkaan. Ravintolassa tehtiin kaikki ruuanvalmistus itse tuoreista aineksista. Se oli monipuolista käytännön koulutusta alallani.

Noin kahden tuhannen asukkaan Puumalasta on muodostunut Suomen toiseksi suurin vapaa-ajan lomailukohde lisä ravintoloihin. Sieltä saa myös vuokrata veneitä ja rantamökkejä. Tunnettu pianisti – säveltäjä George De Godzinsky (1914–1994) – ihastui luonnonkauniiseen Puumalan seutuun jo 1930-luvulla ja vietti siellä useita kesälomiaan. Hän kiintyi erikoisesti Rokansaareen ja runoili Karin Montosen vieraskirjaan siellä tekemänsä laulun, josta yksi säkeistö tässä.

*Auringon lasku
Sä Rokansaari kultainen, unelmien maa.
Mä rakastan sun rantoja luontos' ihanaan.
Mä sydämessäni tunnen,
sua tulen kaipaamaan.
Sun kauneuttas' tulen
ma aina muistamaan!*

Hannele hankki Mikkelin talouskoulun ja Puumalan Virran Hovin kautta ruuanvalmistus uran, joka on ollut tärkeä osuus hänen elämässään aina Suomesta Amerikkaan asti.

Floridassa jo vuosia asunut Jari Ranta teki poikamiehenä matkan kotiseudulle Mietulan kylään. Sieltä on 10 km matka Puumalan kirkolle. Omavaraisen maalaistalon poika löysi Rokansaaren tyttären ja heidät vihittiin Puumalan kirkossa vuonna 1973. Aviovaimo seurasi viisi vuotta itseään vanhempaa miestänsä Amerikkaan. Pätevänä kirvesmiehenä Jarilla oli Floridan Lake Worthissa paljon töitä, ja Hannelekin sai työpaikan. Amerikkalainen opporikas leskirouva Mrs. Young asui palatsi-

maisessa kodissaan Palm Beachissä. Hänellä oli jo tusinan verran palvelusväkeä, mutta tuntien suomalaisen tunnollisuuden, Hannele tarvittiin myös siinä huushollissa.

Mitä on jäänyt mieleesi siitä työpaikasta?

Huvittuneena Hannele kertoo uniformun ostosmatkasta ennen töiden alkua. "Rouva Youngilla oli useita komeita autoja. Minua kyyditsi hänen autonkuljettajansa Rolls Royce -merkkisellä erääseen Palm Beachin kauppaan. Hankinta onnistui ja uuteen uniformuun puettuna työt alkoivat."

Hannele sai hyvän työn kartanon ruuanlaitto-osastolla ja oman huoneen asuttavakseen. "Talossa oli suomalainen hovineiti, joka jakeli tehtävät ja työvuorot henkilökunnalle. Muistan, kun aterialle käytässä rouvan porsiliniastiaston ympärille aseteltiin aina tuoreita orkedioita. Vapaa-aikoina menin minne halusin ja tutustuin meren rannalla sijaitsevaan Palm Beach alueeseen."

Muutto muualle

Elämä hymyili nuorelle parille auringon ja palmujen alla. Suomen viileyteen tottuneina Jari ja Hannele pitivät Floridasta, mutta jatkuva kuumuus varsinkin Jarin rakennustyömailla herätti ajatuksen katsella muunkinlaista ilmastoa ja asuinsijojia Amerikassa. Monien tutustumiskohteiden jälkeen Rannat päätyivät vuonna 1974 enemmän suomenkaltaiseen ilmastoon Amerikan itärannikolle Astoria-nimiseen kaupunkiin. Suuri Columbia-joki on Washingtonin ja Oregonin osavaltioiden rajana Astorian alueella. Kaupungissa asuu nykyään 10 000 ihmistä.

Astoriassa oli 1900-luvun vaihteessa suuri suomalainen yhteisö yltäen yli kolmeen tuhanteen asukkaaseen. Toisella puolella jokea asunut Albert Wirkkala kertoi kuulemansa tarinan menneiltä vuosilta.

"Koska Astoriassa oli niin paljon suomalaisia, oikeudenkäyntikin pidettiin suomen kielellä. Tuomari oli myös suomalainen. Paikalla oli yksi mies joka ihmetteli kuultuaan kieltä jota hän ei ymmärtänyt. Tuomari tokaisi tälle, "Mikä mies sinä olet kun et suomea ymmärrä?"

Kalastus, metsätyöt, rakentaminen ja turkiseläinten pyynti ovat olleet alueen suomalaisten pääelinkeinoja. Kalajalostamot tarjosivat myös työpaikkoja monille suomalaisille naisille.

Jarille kalastus oli jo lapsuuden vuosilta ollut mielenkiintoista ja mielekästä puuhaa. Hän muistaa Pentti enonsa kanssa tehtyjä kalareissuja Saimaalle, jossa muikkusaalis oli sadoissa kiloissa, mutta onneksi verkot eivät kuitenkaan revenneet. Nykyään Jari kalastaa Tyyneen val-

Jari Ranta kodin heinäpellon laidalla 8 vuotiaana. "Äiti otti tämän kuvan minusta Agfa-laatikokameralla", Jari muistelee. Kuva: Rannan albumi.

tamereen virtaavasta Columbia-joesta lohta, josta Hannele valmistaa herkullisia aterioita moneen tyyliin. Myös riistan hankinta kuuluu läheisesti Jarin elämään. Hän on erikoistunut metsästämään jousipyssyllä kauriita ja muuta riistaa. Pitkälle omavaraisessa taloudessa heillä on kanoja, kasvimaata, hedelmäpuita ja paljon muuta. Uudella kotiseudulla perhekin kasvoi ja heille syntyi kaksi poikaa, esikoisena Mika ja kuopuksena Simo.

Jarin ja Hanneleen muuttaessa Astoriaan vuonna 1974, siellä toimi vuonna 1954 perustettu vaneritehdas, jossa oli paljon suomalaisia töissä. Jari muistelee yhä työtovereitaan Vedenojaa, Tynkilää, Jaakkolaa, Nauhaa, Rahkolaa ja Tilaa. Työläiset omistivat osakkeita tässä laitoksessa, joten tehdas oli ainakin osittain heidän. Jari pääsi myös vaneritehtaalle työhön ja hankki osakkeita.

Hannele palkattiin ruoka-alaan liittyvään työhön, vaikkei heti kokiksi. Lohirikkaan Columbia-joen rannoilla oli monia yrityksiä, joissa perattiin ja savustettiin kaloja. Hannele pääsi Bumble Bee -kalajalostamoon töihin lohia ja tonnikaloja lohkomaan. Kalojen sisämykset eroteltiin kissanruoaksi. Tässä laitoksessa oli töissä paljon suomalaisia naisia. Helena Perttu toimi tuotantotarkastajana. Koska laitoksen koneisto liukuhihnoineen kävi jatkuvasti, Pertun tehtäviin kuului ilmoittaa kulkekin työntekijälle tauot.

”Se oli mukava työpaikka, jossa vieriekkäin tuli työn ohella ystävystytyä moniin Astorian suomalaisiin naisiin”, Hannele muistelee työtovereitaan kuten jo mainittua Helena Perttua, Eini Perkiömäkeä, Marju Jaakolaa, Rauha Kärkkäistä, Eija Liiasta, Soili Nauhaa, Lempi Koskelaa, Helvi Heinoa ja Vieno Ojalaa.

Jari oli Floridassa hankkinut vahvan kokemuksen rakennusosalalla, joten ennen pitkää hän perusti oman Ranta Construction -rakennusliikkeen Astoriaan. Ahkerana ja taitavana rakentajana töitä oli niin paljon, että hänen piti palkata lisää työväkeä laajenevaan rakennustoimintaansa. Tänä päivänä Astoriassa on satoihin nouseva määrä rakennuksia, joissa näkyy Jari Rannan kädenjäljet. Hän on menestyksestään huolimatta mies, joka on valmis tarttumaan kaikenlaisiin töihin, jopa ojan kaivamiseen. Jari tuntee mielihyvää siitä, että Astoriassakin suomalaiset ovat tunnettuja ahkeruudesta ja rehellisyydestä.

Savolaishuumoria pursuava Jari veistelee: ”Eräs kotikylän maanviljelijä oli niin rehellinen, ettei hän kaivanut edes salaojia”.

Hannele siirtyi myöhemmin kalajalostamolta paikalliseen hoivakotiin koulutustaan vastaavaan työhön. Hän jäi kokin virasta ansiotuneelle eläkkeelle vuonna 2017 palveltuaan samassa työpaikassa 30 vuotta.

Hannelen koti Rokansaaressa. Henkilöt vasemmalta oikealle: Anni Montonen (Mummi), Helli Montonen (nykyisin Kiljunen), hän on Hannelen tati. Pieni tyttö nukun kanssa on Hannele, Emil Montonen (ukki), Paula ja Pirkko, Hannelen siskot. Kuva: Rannan albumi.

Rannan koti Astoriassa joka on toistasataa vuotta vanha. Helmikuussa pihanurmi on vihreää koska alueen ilmasto on leuto. Kuva: Eero Sorila.

Se että lohta riittää 2000 km pitkässä Columbia-joessa ja että metsässä on runsaasti riistaa, tarjosi pehmeän laskun eläkkeelle siirtyneelle Rannan pariskunnalle. Vapaa-ajan ongelmia ei ole ainakaan vielä ilmaantunut. Astorian suomalaisuuteen liittyvien kohteiden oppaina Rannan pariskunta näyttävät kiertueen lopuksi erään amerikansuomalaisen viimeisen lepopaikan.

Astorian Greenwood – Vihreä Puu, nimisellä hautausmaalla on Kälviällä syntyneen Jooseppi Riipan (1868–1896) muistokivi. Riippa sävelsi ja sanoitti Kotimaani omi Suomi -laulun. Astoriaan ja eri puolille maapalloa asettuneiden siirtolaissuomalaisten tunne maailmaa koskettaa tämän laulun sanoma kautta sukupolvien.